

Danskernes adfærd og holdninger til corona-epidemien

Resultater fra HOPE-projektet
Professor Michael Bang Petersen
Professor Andreas Roepstorff

26/11/2020

SCHOOL OF BUSINESS AND SOCIAL SCIENCES
AARHUS UNIVERSITET

HOPE

1 HOPE-projektet giver en løbende monitorering af corona-epidemien set med befolkningens øjne

1.1 Baggrund for undersøgelsen

Grundkernen i at håndtere en epidemi er, at befolkningen skal ændre adfærd på centrale områder i deres professionelle og private liv, og de skal gøre det hurtigt. Det er de raskes adfærd i dag, der skaber næste uges smitteudvikling. Er alle grupper i samfundet tilstrækkeligt opmærksomme, føler de sig tilstrækkeligt klædt på, og følger de rent faktisk myndighedernes råd? Disse spørgsmål er afgørende for at stoppe epidemien. I et demokrati kræver det troværdigt politisk lederskab at sikre befolkningens adfærd ændringer. Vi måler derfor også løbende befolkningens bekymringer og deres opbakning til den førte politik. Det er en klassisk samfundsfaglig problemstilling at beskrive og forudsige adfærd ændringer. Vores undersøgelser følger udviklinger i danskernes reaktioner på corona-epidemien på baggrund af vores erfaringer med samfundsvidenskabelig forskning og metode. Det kvantitative datagrundlag for rapporten er indsamlet af hhv. Epinion¹ og Kantar Gallup². Derudover indeholder rapporten data fra en etnografisk dataindsamling, som bidrager til at nuancere forståelsen af de kvantitative data. Dataindsamlingerne udføres som del af HOPE-projektet (www.hope-project.dk), der er finansieret med 27 millioner kroner af Carlsbergfondet.³

Michael Bang Petersen
Professor, PhD
Department of Political Science
Aarhus University, Denmark

Andreas Roepstorff
Professor, PhD
Interacting Minds Centre
Aarhus University, Denmark

¹Epinion indsamler halvmånedligt data i Danmark, Sverige, Storbritannien, USA, Tyskland, Frankrig, Italien og Ungarn. Der indsamles besvarelser fra omkring 500 repræsentative borgere per land per runde. Denne undersøgelse sætter fokus på holdninger og følelser i forhold til pandemien som en total Krise, herunder tillid til myndigheder, bekymringer omkring krisens konsekvenser og mentalt velbefindende.

²Kantar Gallup indsamler dagligt omkring 500 besvarelser fra et repræsentativt udsnit af danskere udtrukket via CPR-registret. Denne dataindsamling fokuserer på danskernes smitteforebyggende adfærd og de psykologiske motivationer, som er centrale bagvedliggende faktorer for smitteforebyggende adfærd.

³Statistisk analyse af surveydata: Marie Fly Lindholt. Indsamling og analyse af kvalitative interviews: Catrine Sundorf Kristensen og Charlotte Nørholm. De kvalitative data er blevet til gennem et eksplorativt mixed method design, hvor rapportens kvantitative data har dannet grundlag for interviews (N=14). Grundet det begrænsede antal deltagere er den kvalitative data ikke repræsentativ.

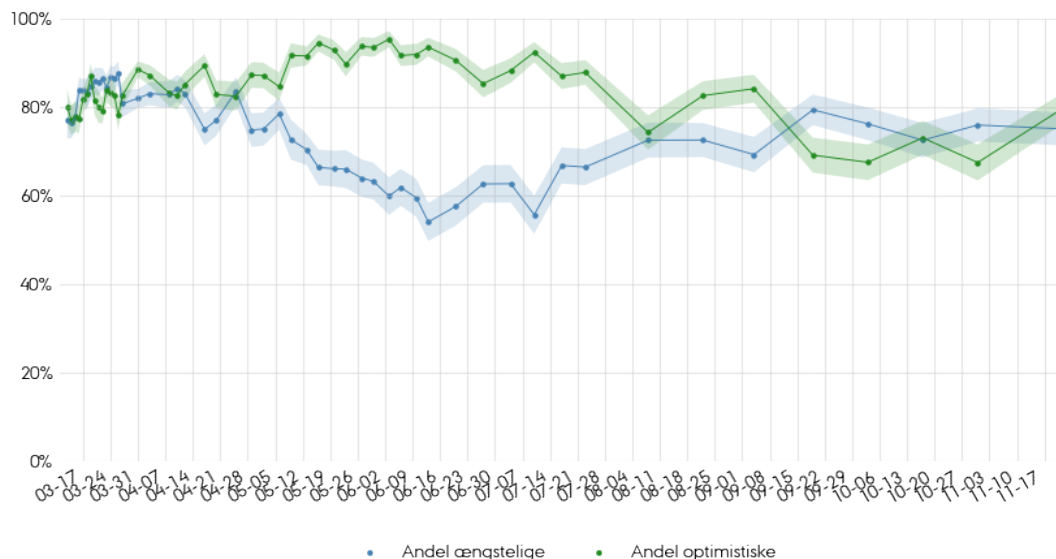
1.1.1 Stigende smittetal og nødvendigheden af kommunikation.

1.2 Hovedresultater fra undersøgelsen - 26. november 2020

- Rapporten er baseret på data til og med d. 21. november. Rapportens fokus er på tilliden til I) det politiske niveau, II) myndighederne og III) opfattelsen af, hvorvidt vores land og ledere har stået sammen mod corona-virussen.
- Vi observerer en markant stigning i optimismen siden seneste måling. Optimismen har for første gang siden september nået et højere niveau end bekymringen. Det kan muligvis afspejle de seneste positive vaccine-nyheder.
- Danskernes opmærksomhed på at holde afstand og antallet af kontakter har stabiliseret sig den seneste tid. Antallet af smitterelevante kontakter er på det laveste niveau siden foråret med omkring 5-7 kontakter om dagen. Opmærksomheden på at holde afstand er også høj, men er omvendt ikke steget meget i takt med de højere smittetal igennem efteråret. Desuden observerer vi, at opmærksomheden på afstand følger nogenlunde samme udvikling for de der har, og de der ikke har tillid til den politiske strategi bad sundhedsmyndighedernes råd. De, som ikke har tillid til den politiske strategi, er således også handleparate og ændrer adfærd, men på et lavere niveau end de, der har tillid til den politiske strategi.
- Andelen, der i høj grad oplever at have ændret adfærd, har de seneste tre måneder været stabil omkring 40 procent. Andelen har dermed været uforandret trods den stigende smitte i efteråret og de andre indikatorer på adfærdsændringer. Kvalitative data indikerer, at myndighedernes tiltag for at forebygge smittespredning er blevet en vane og derfor ikke længere opleves som en adfærdsændring.
- De seneste uger er der sket et markant fald i oplevelsen af, at vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen. Ligeledes er tilliden til regeringen faldet, og der er en mindre stigning i andelen, som er bekymret for de demokratiske rettigheder. På trods af disse udviklinger er Danmark imidlertid fortsat et af de lande med mest tillid til regeringen og det land, hvor flest oplever at vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen. Endeligt viser dataene, at de negative udviklinger ikke har smittet af på opfattelsen af myndighederne, herunder sundhedsmyndighederne. Tilliden til sundhedsmyndighederne er uændret og fortsat meget høj. Den faldende fællesskabsoplevelse kan dog på sigt have konsekvenser. Således er der et markant højere niveau af tillid til sundhedsmyndighederne blandt de, der er enige i at vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen. Ligeledes angiver en større andel af de, der er enige i, at vores land og vores ledere har stået sammen i højere grad, at de i høj grad har ændret adfærd for at undgå at sprede smitte.
- Samlet set er den faldende regeringstillid og fællesskabsoplevelse væsentlige opmærksomhedspunkter, som på sigt kan have betydning for den smitteforebyggende adfærd. Samtidig er det dog væsentligt og positivt for smitteforebyggelsen, at fællesskabsoplevelsen stadig er høj sammenlignet med andre lande, og at den generelle tillid - særlig til myndighedsniveauet - er uændret høj.

2 Optimismen er steget markant siden seneste måling og har for første gang siden september nået et højere niveau end bekymringen. Bekymringen har været nogenlunde stabil siden slutningen af september.

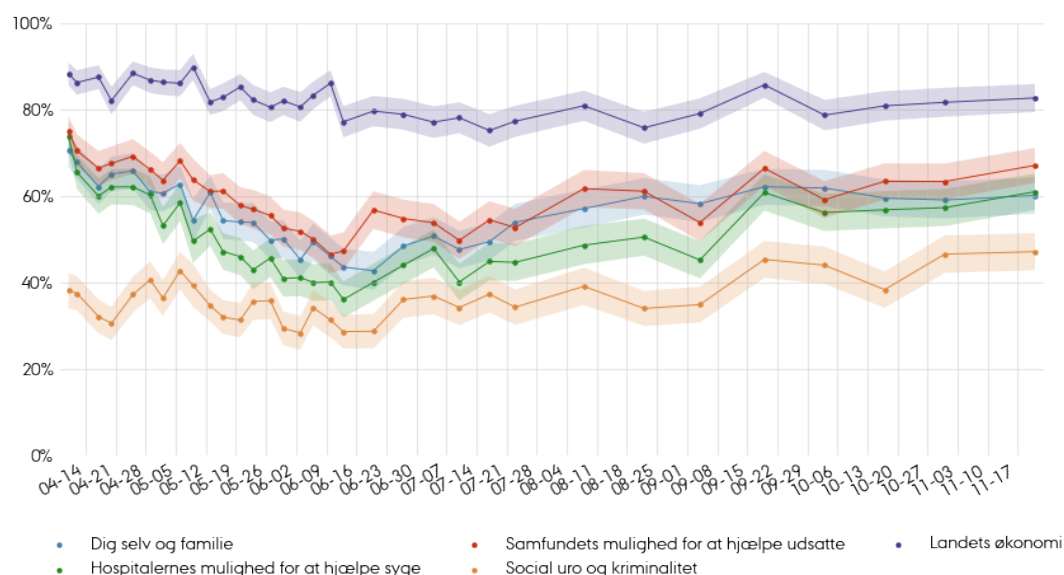
2.1 Udvikling i danskernes holdning til corona-epidemien

Note: N = 28.368 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "1) I hvilken grad frygter du konsekvenserne af den nuværende situation med corona-virussen" og "2) I hvilken grad er du optimistisk i forhold til at Danmark indenfor den nærmeste fremtid kan få kontrol over corona-virussen."

3 Danskernes bekymring har været nogenlunde stabil den seneste måned. Siden seneste måling har der dog været en lille stigning i bekymringen for I) samfundets mulighed for at hjælpe udsatte og II) hospitalernes mulighed for at hjælpe syge. Den største bekymring er fortsat bekymringen for landets økonomi.

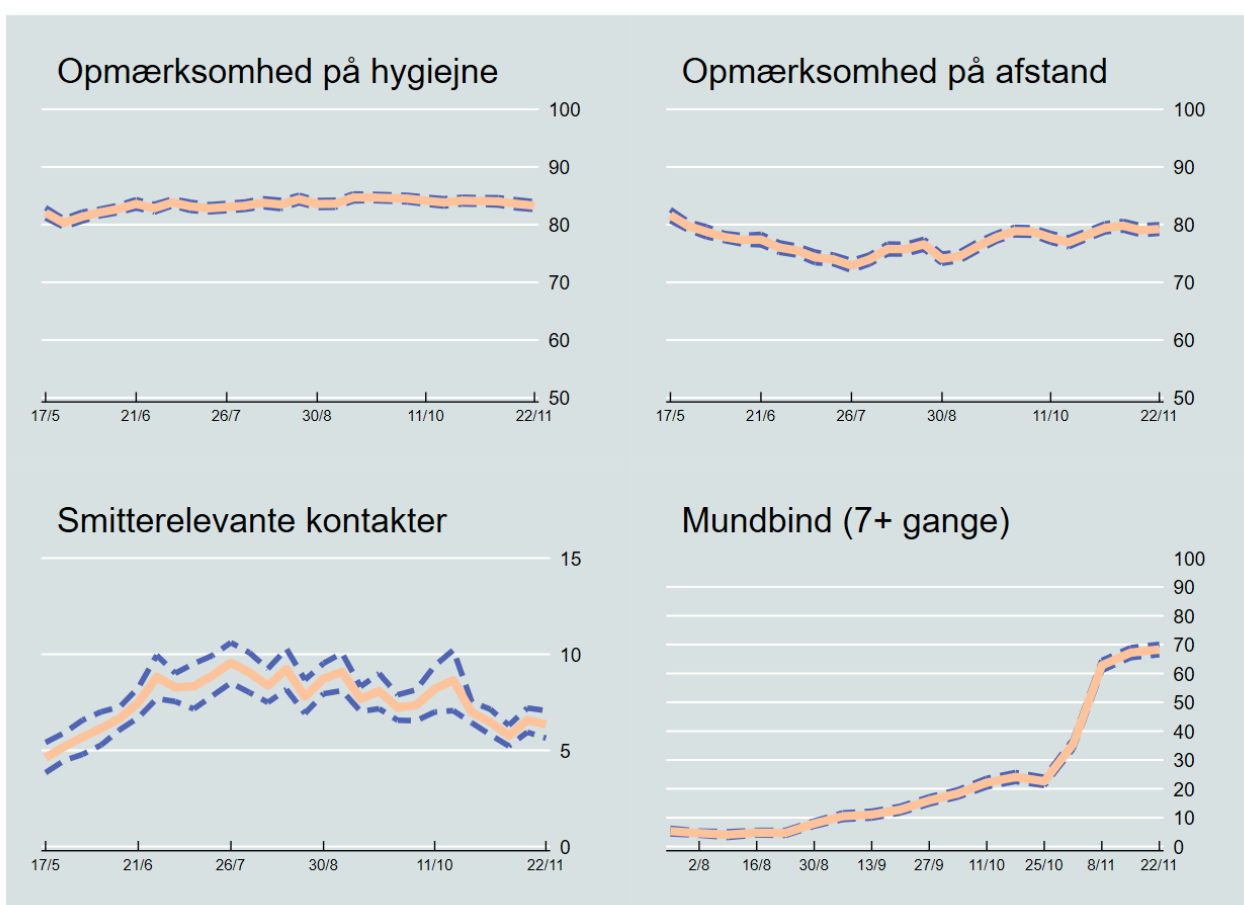
3.1 Udvikling i danskernes bekymring

Note: N = 16.944 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad er du bekymret for konsekvenserne af corona-virusen... 1) for dig og din familie?, 2) for hospitalernes mulighed for at hjælpe syge?, 3) for samfundets mulighed for at hjælpe de udsatte?, 4) på social uro og kriminalitet?, 5) på landets økonomi?".

- 4 Graferne viser udviklingen i fire centrale indikatorer for danskernes smitteforebyggende adfærd under corona-epidemien. De centrale konklusioner er: (1) Danskernes opmærksomhed på hygiejne er stabil og høj. (2) Opmærksomheden på afstand har stabiliseret sig på det højeste niveau siden slutningen af maj. (3) Antallet af smitterelevante kontakter har de seneste uger været på 5-7 kontakter om dagen. Dette er det laveste niveau af kontakter siden midten af juni. (4) Andelen der har brugt mundbind 7+ gange den seneste uge har stabiliseret sig på omkring 70 procent.**

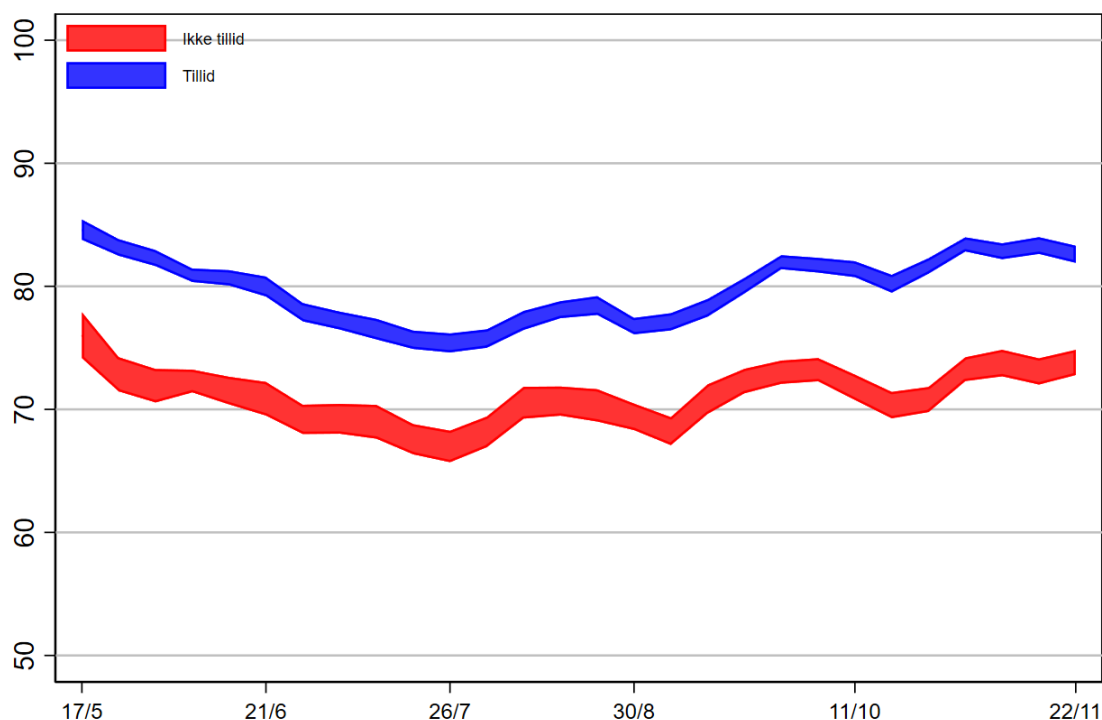
4.1 Udviklingen i smitteforebyggende adfærd

N = 130.303 (hygiejne, afstand og kontakter). N = 82.763 (mundbind). Graferne er baseret på data indsamlet af Kantar Gallup. Opmærksomheden på hygiejne operationaliseres som gennemsnittet af valide svar på tre spørgsmål omkring håndhygiejne, rengøring og nysen i ærmet i går (Q3_1 Q3_3 og Q3b_1). Opmærksomhed på afstand operationaliseres som gennemsnittet af valide svar på 5 spørgsmål om opmærksomheden i går (Q3_2, Q3_4, Q3_5, Q3_6 og Q3_7). Opmærksomhedsmålene er skaleret, så de går fra 0 til 100. Antallet af smitterelevante kontakter måles som summen af valide svar omkring kontaktantallet indenfor seneste 24 timer ift. familie udenfor hustanden, venner og bekendte, kollegaer samt fremmede (Q4b_1, Q4b_2, Q4_b3 og Q4_b4). Danskernes brug af mundbind måles som andelen, der har brugt mundbind minimum 1 gang den seneste uge (Ny1). Yderligere information kan findes på <https://bit.ly/3nPvTL5>.

5 Nedenstående graf illustrerer udviklingen i opmærksomheden på afstand opdelt på, hvorvidt man har tillid til den politiske strategi bag sundhedsmyndighedernes råd. Opmærksomheden på afstand følger nogenlunde samme udvikling - blot på forskellige niveauer - for de to grupper. De, som ikke har tillid til den politiske strategi, er således også handleparate, når smitten stiger, men på et lavere niveau end de, der har tillid til den politiske strategi.

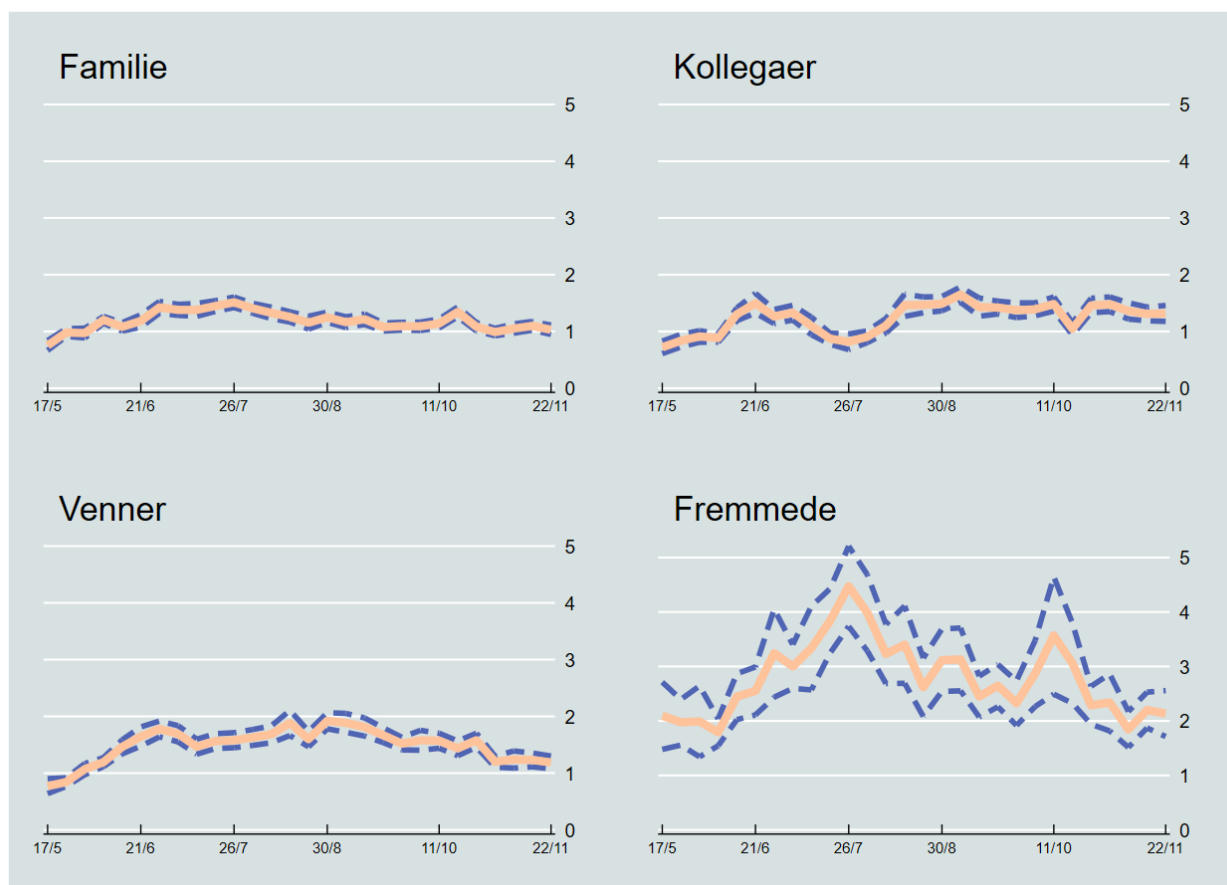
5.1 Udviklingen i opmærksomhed på afstand opdelt på tillid til den politiske strategi bag sundhedsmyndighedernes råd

Note: N = 127.855 (Kantar Gallup). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i opmærksomheden på afstand opdelt på, hvorvidt man har tillid til den politiske strategi bag sundhedsmyndighedernes råd.

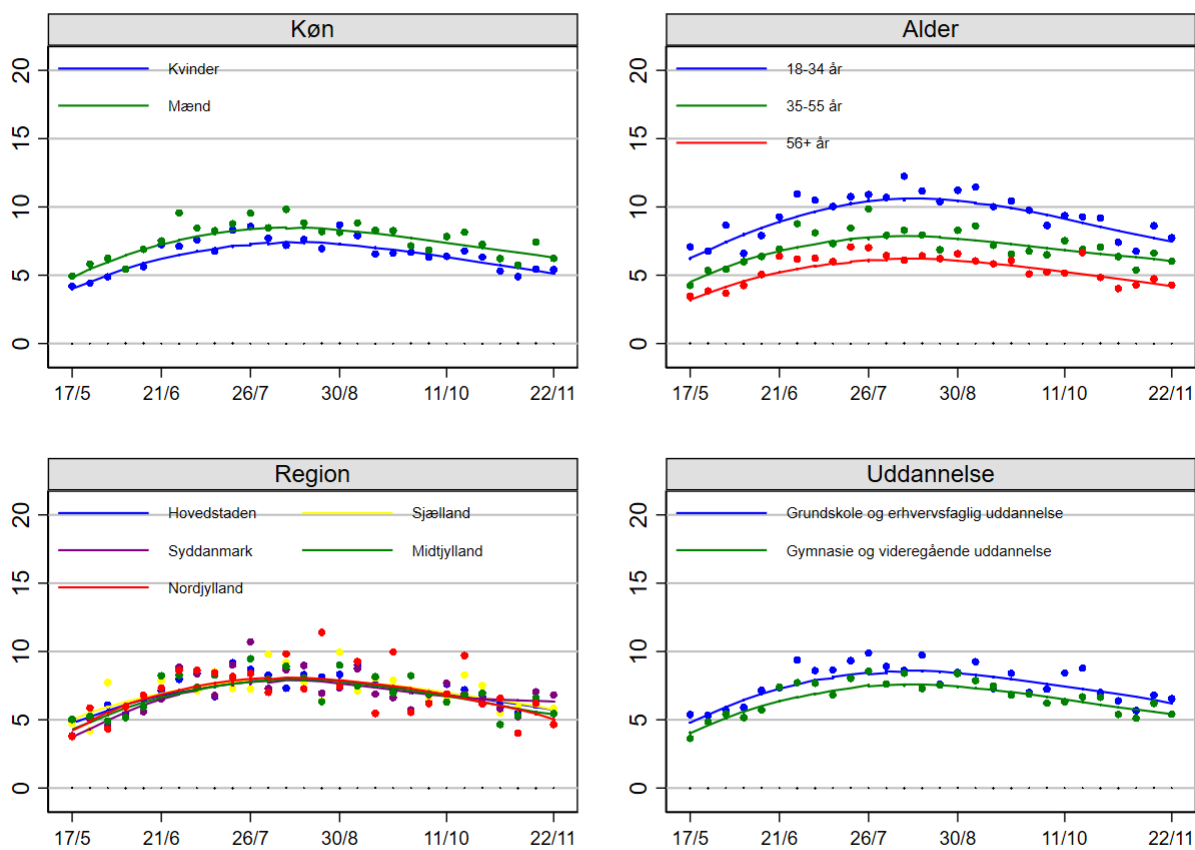
6 Udviklingen i smitterelevante kontakter har været nogenlunde stabil de seneste uger. Fremmede udgør størstedelen af danskernes smitterelevante kontakter. De unge er den gruppe, der har flest smitterelevante kontakter.

6.1 Udviklingen i smitterelevante kontakter opdelt på kontaktttype

Note: Note: N = 131.018 (Kantar Gallup). De stiplede linjer indikerer 95% konfidensintervaller. Figureerne viser udviklingen i smitterelevante kontakter opdelt på kontaktttype (familie udenfor husholdningen, venner og bekendte, kollegaer samt fremmede). Antallet af smitterelevante kontakter måles som summen af valide svar omkring kontaktantallet indenfor seneste 24 timer.

6.2 Udviklingen i smitterelevante kontakter fordelt på demografiske variable

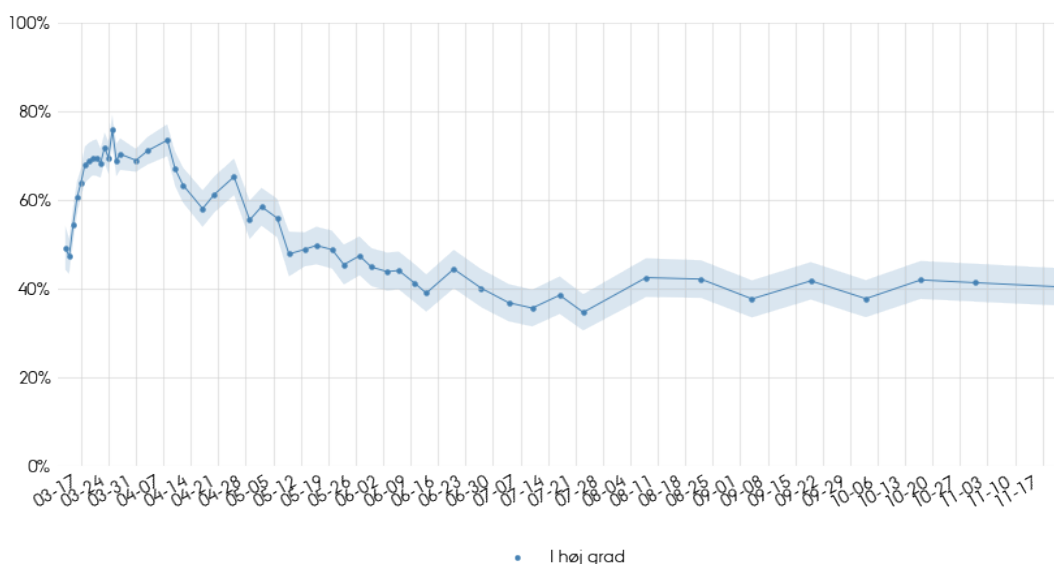
Note: Note: N = 131.018 (Kantar Gallup). De stiplede linjer indikerer 95% konfidensintervaller. Figureerne viser udviklingen i smitterelevante kontakter opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Antallet af smitterelevante kontakter måles som summen af valide svar omkring kontaktantallet indenfor seneste 24 timer.

6.3 Etnografisk dataindsamling om smitterelevante kontakter

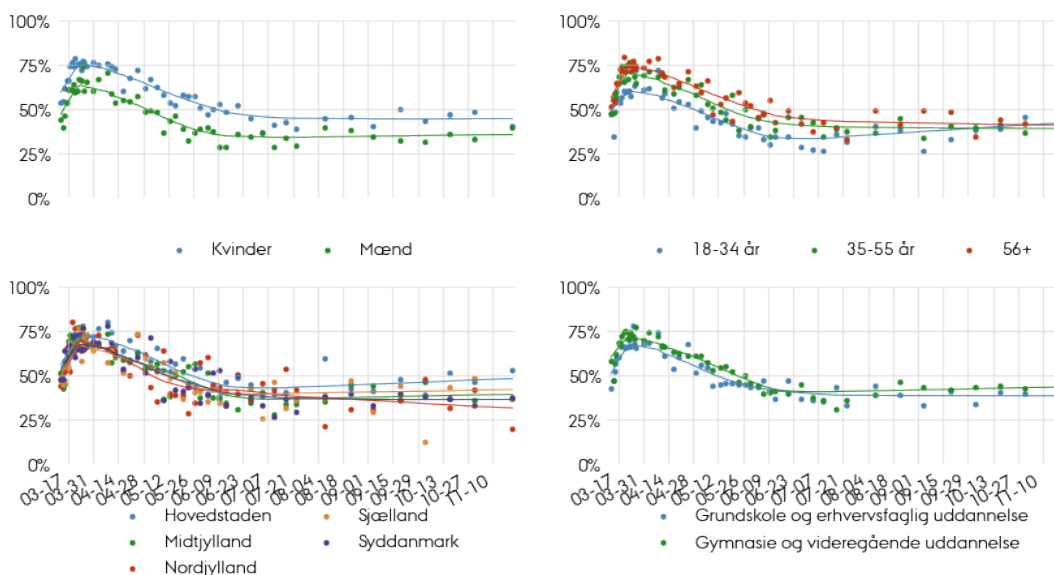
- De kvalitative data omhandlende antal smitterelevante kontakter indikerer, at (1) danskerne forsøger at begrænse social kontakt på grund af smitterisiko, (2) ti er et urealistisk mål for antal kontakter og (3) det er vanskeligt at afgøre, hvem der skal tælles med i de smitterelevante kontakter.
 - 1) "Der har jeg da meldt fra til nogle fester pga. det (opfordring til at begrænse antal kontakter) faktisk, men det er også fordi, jeg så har skulle besøge nogen, hvor det så var meget vigtigt, at jeg ikke var smittet. Så har jeg lidt været ekstra påpasselig og ikke turdet at hænge ud med en masse folk."
 - 2) "Vi er jo tyve, der ligesom alle sammen gerne vil være sammen, men der er jo det her loft på ti, så det er sådan, at man vil jo gerne invitere nogle, men man er også bange for at holde nogle udenfor, og man kan jo ikke rigtig invitere alle. Det er i hvert fald et emne, der har været oppe at vende."
 - 3) "Vi har snakket om, hvordan man lige tæller det, og der er vi ikke rigtig kommet frem til en hel klar måde at gøre det på. (...) Vi er bare i tvivl egentlig. Jeg tror, vi alle sammen ikke helt ved, hvordan vi skal tælle det."

7 Andelen, der i høj grad oplever at have ændret adfærd, har de seneste tre måneder været stabil omkring 40 procent. Andelen har dermed været uforandret trods den stigende smitte i efteråret og de andre indikatorer på adfærdscændringer. Dette kan tyde på, at sundhedsmyndighedernes råd i høj grad er blevet til etablerede vaner.

7.1 Andel af befolkningen, der oplever høj grad af ændret adfærd

7.1.1 Udvikling i danskernes adfærd fordelt på demografiske variable

Note: N = 28.368 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figureerne viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at den nuværende situation med corona-virussen har fået dig til at ændre adfærd for at undgå at sprede smitte?", opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse.

7.2 Etnografisk dataindsamling om udviklingen i danskernes adfærdscændringer

De kvalitative data omhandlende oplevelsen af at have ændret adfærd indikerer, at myndighedernes tiltag for at forebygge smittespredning er blevet en vane og derfor ikke længere opleves som en adfærdscændring.

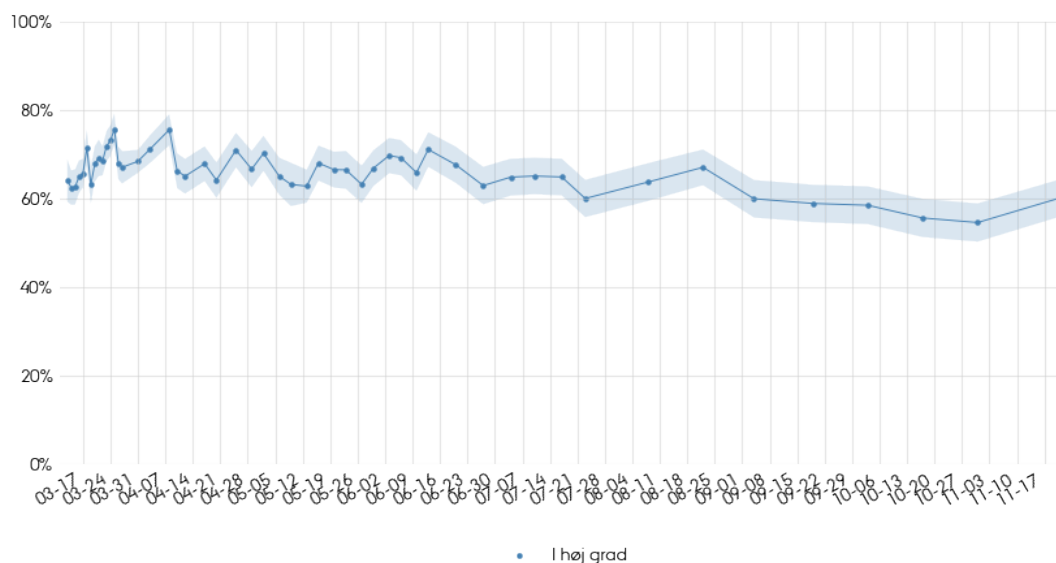
- "Jeg tænker tilvænning 100%. I starten så tager man slet ikke højde for corona, fordi det er helt nyt, og man kender det ikke. Og så vænner man sig ligesom til, at man har ændret adfærd, og så føler man ikke så meget, at man ændrer noget mere."
- "Jeg har lagt mærke til, at det der med at holde mere afstand og spritte af og sådan noget, at det kommer meget naturligt nu, og nu har jeg det sådan helt skidt, hvis man ikke gør det. Hvor i starten der var det sådan: "Nårh ja, jeg skal også lige huske at holde afstand" og sådan noget."

Konkrete eksempler på at adfærdscændringer er blevet til en vane:

- "Jeg har lagt mærke til, at det der med at holde mere afstand og spritte af og sådan noget, at det kommer meget naturligt nu, og nu har jeg det sådan helt skidt, hvis man ikke gør det. Hvor i starten der var det sådan: "Nårh ja, jeg skal også lige huske at holde afstand" og sådan noget."
- "Jeg tror måske en uge eller to for mig, så var jeg vant til håndsprit hver dag. Så det i sig selv er blevet en vane nu, at jeg gør det, når jeg kommer hjem, og jeg har rørt ved varer eller sådan noget, ikke?"
- "Det er blevet unaturligt at give hånd. Albuen har været den klassiske, eller også siger man bare hej uden at gøre noget. Og når man giver hånd nu, synes jeg det er sådan lidt mærkeligt. Giver man hånd? Gør man ikke? Så det er blevet en vane ikke at gøre det."

8 Forskning i epidemier viser, at følelsen af at have tilstrækkelig viden er vigtig for borgernes efterlevelse af sundhedsmyndighedernes råd. Andelen af danskerne som føler, at de har den fornødne viden er steget lidt siden seneste måling, men er fortsat på et relativt lavt niveau sammenlignet med foråret.

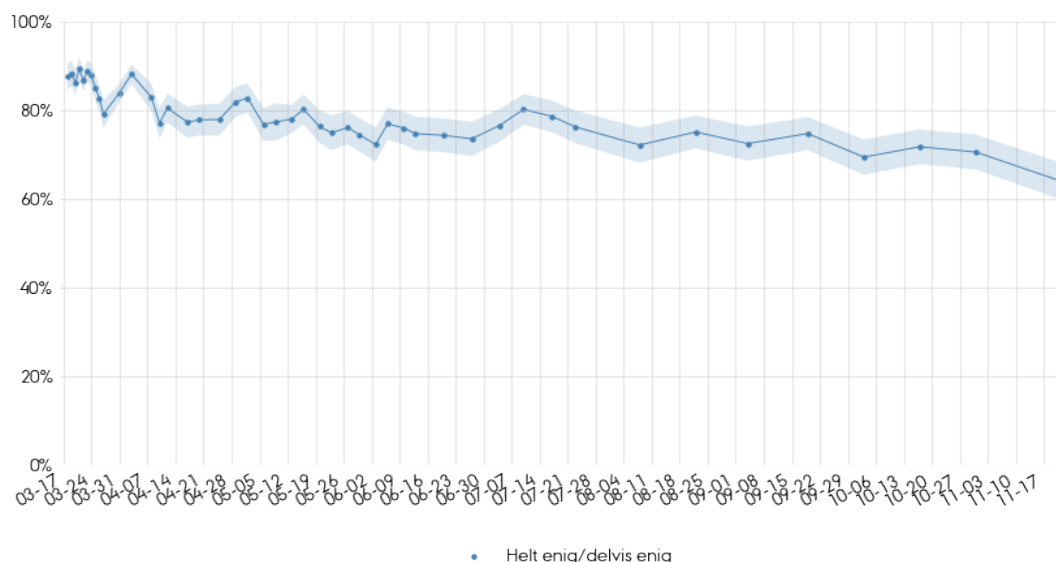
8.1 Andel af befolkningen, der i høj grad føler, at de har tilstrækkelig viden om, hvordan de som borgere skal forholde sig til corona-virussen

Note: N = 28.368 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at du har tilstrækkelig viden om, hvordan du som borger bør forholde dig til corona-virussen?"

9 Gennem hele perioden har opbakningen til den førte politik for at håndtere corona-virussen været høj, men svagt faldende. Opbakningen er desuden faldet yderligere siden seneste måling, og har nu nået det laveste niveau for hele perioden.

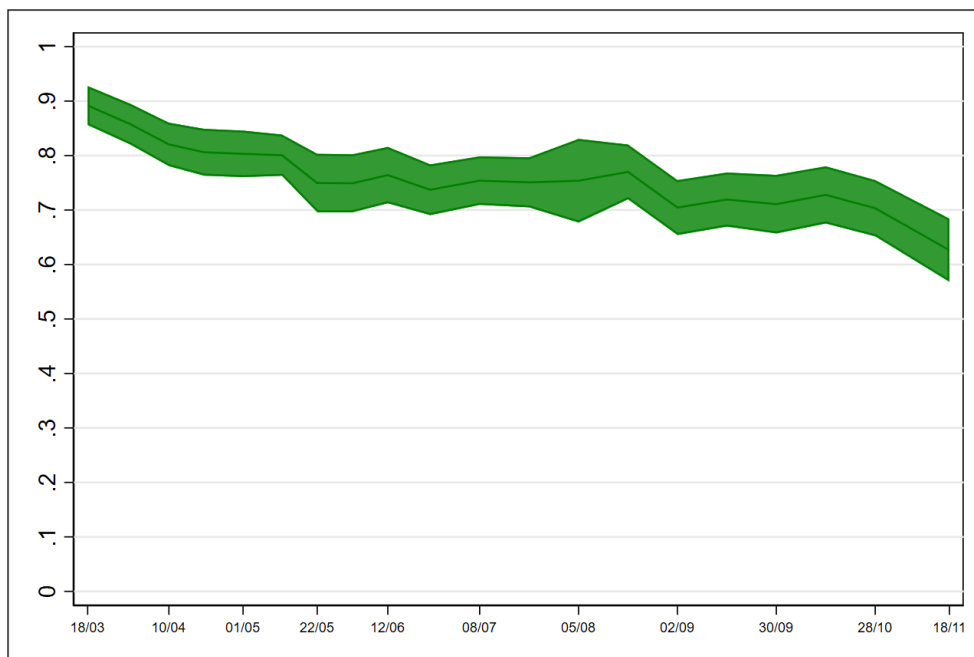
9.1 Udvikling i andelen, der mener, at regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen

Note: N = 25.284 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen."

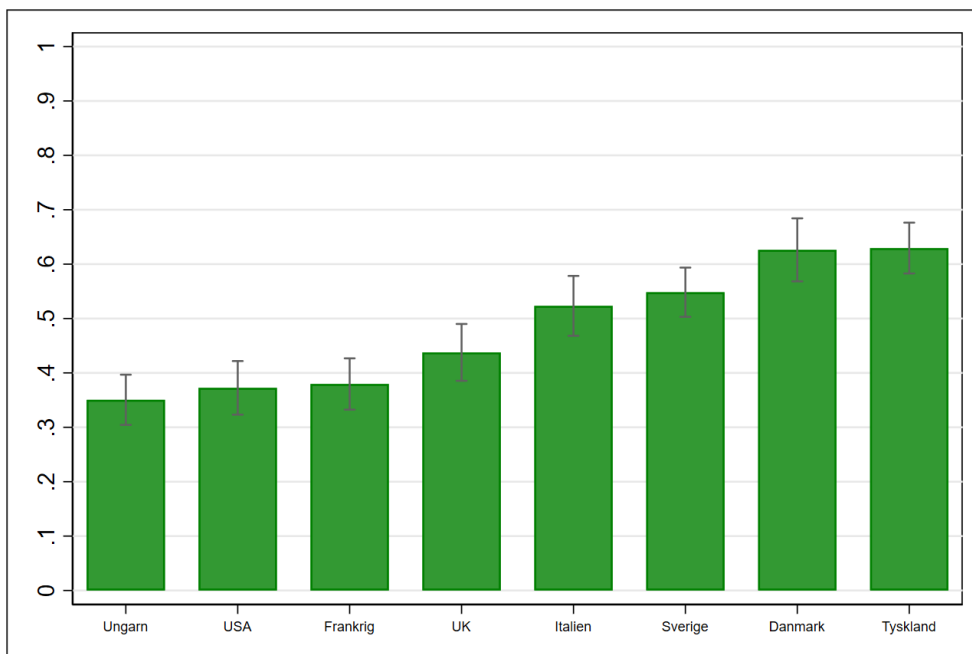
10 De seneste uger er der sket et fald i tilliden til regeringen. Sammenlignes der på tværs af landene i undersøgelsen, fremgår det, at Danmark fortsat er et af de lande med mest tillid til regeringen.

10.1 Udviklingen i andelen der har tillid til regeringen

Note: N = 25.230 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret 6-10 på en skala fra 0-10 til følgende spørgsmål: "På en skala fra 0-10, hvor stor tillid har du personligt til regeringen?"

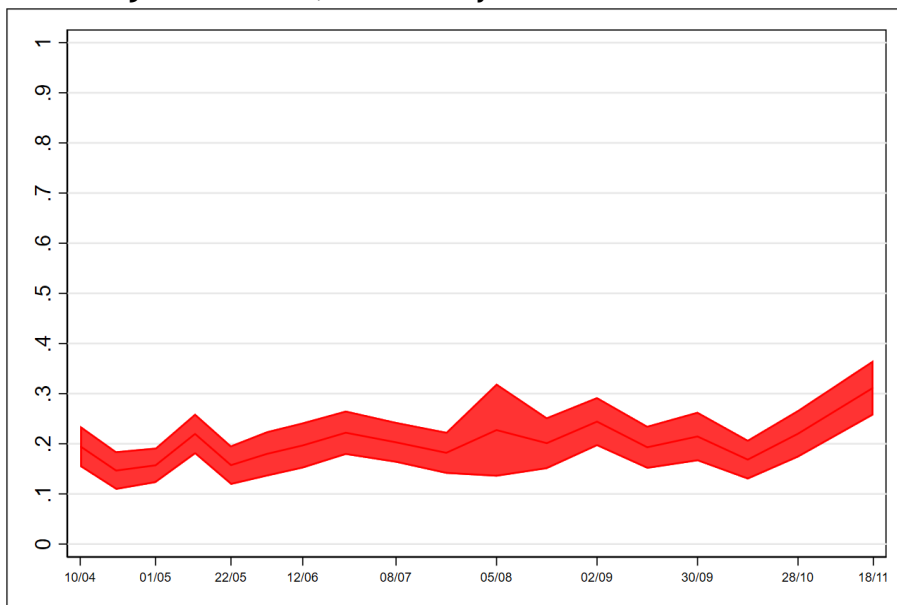
10.2 Udviklingen i andelen der har tillid til regeringen opdelt på lande

Note: N = 25.230 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret 6-10 på en skala fra 0-10 til følgende spørgsmål: "På en skala fra 0-10, hvor stor tillid har du personligt til regeringen?" opdelt på lande. Figuren er baseret på data for perioden 1/11-21/11.

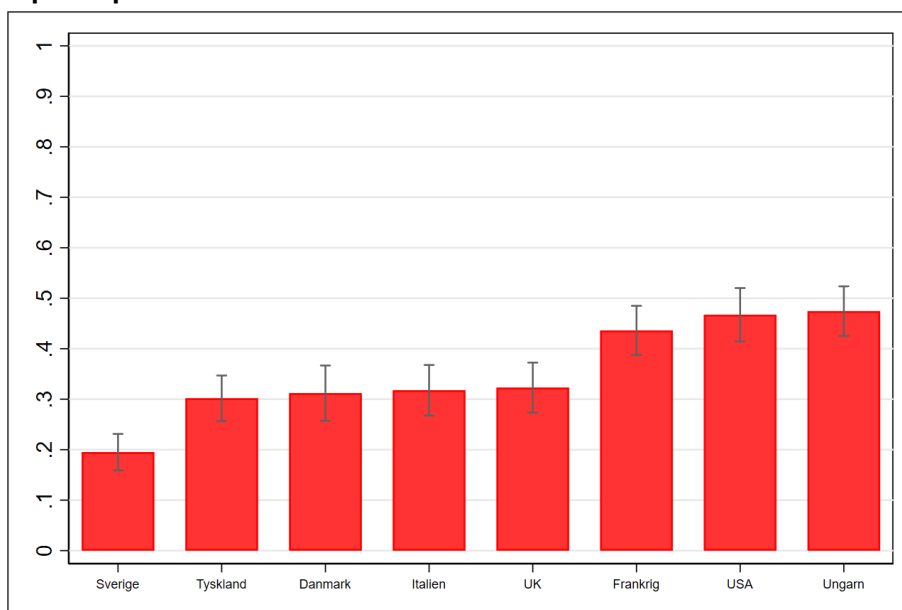
11 De seneste målinger viser en stigning i andelen af danskere, der er bekymrede for deres demokratiske rettigheder. Denne bekymring er dog stadig på et relativt lavt niveau, når der sammenlignes med de andre lande i undersøgelsen. I den seneste måling erklærede 15 % af danskerne sig "helt enig" i bekymringen.

11.1 Udviklingen i andelen, der er bekymret for deres demokratiske rettigheder

Note: N = 13.024 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Jeg er bekymret for mine demokratiske rettigheder under de nuværende omstændigheder".

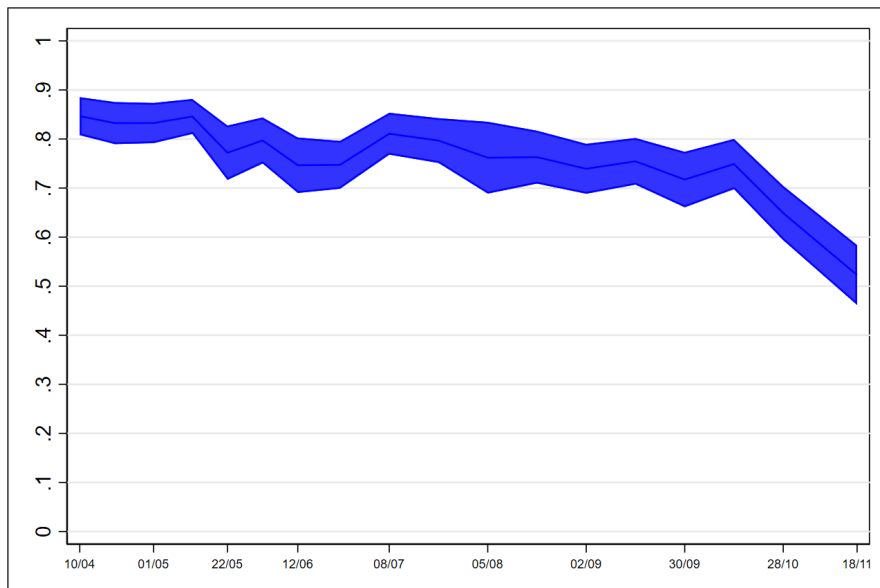
11.2 Udviklingen i andelen der er bekymret for deres demokratiske rettigheder opdelt på lande

Note: N = 3.934 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Jeg er bekymret for mine demokratiske rettigheder under de nuværende omstændigheder" opdelt på lande. Figuren er baseret på data for perioden 1/11-21/11.

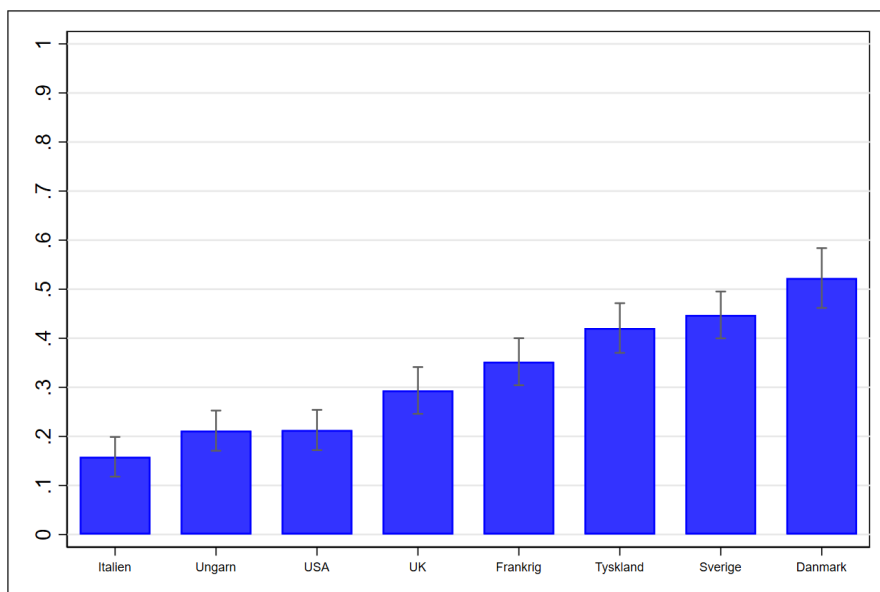
12 De seneste uger er der sket et markant fald i oplevelsen af at vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen. Sammenlignes der med de andre lande i undersøgelsen er Danmark imidlertid fortsat det land, hvor klart flest oplever, at vores land og ledere står sammen mod corona-virussen.

12.1 **Udviklingen i andelen, der mener at vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen**

Note: N = 15.571 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen".

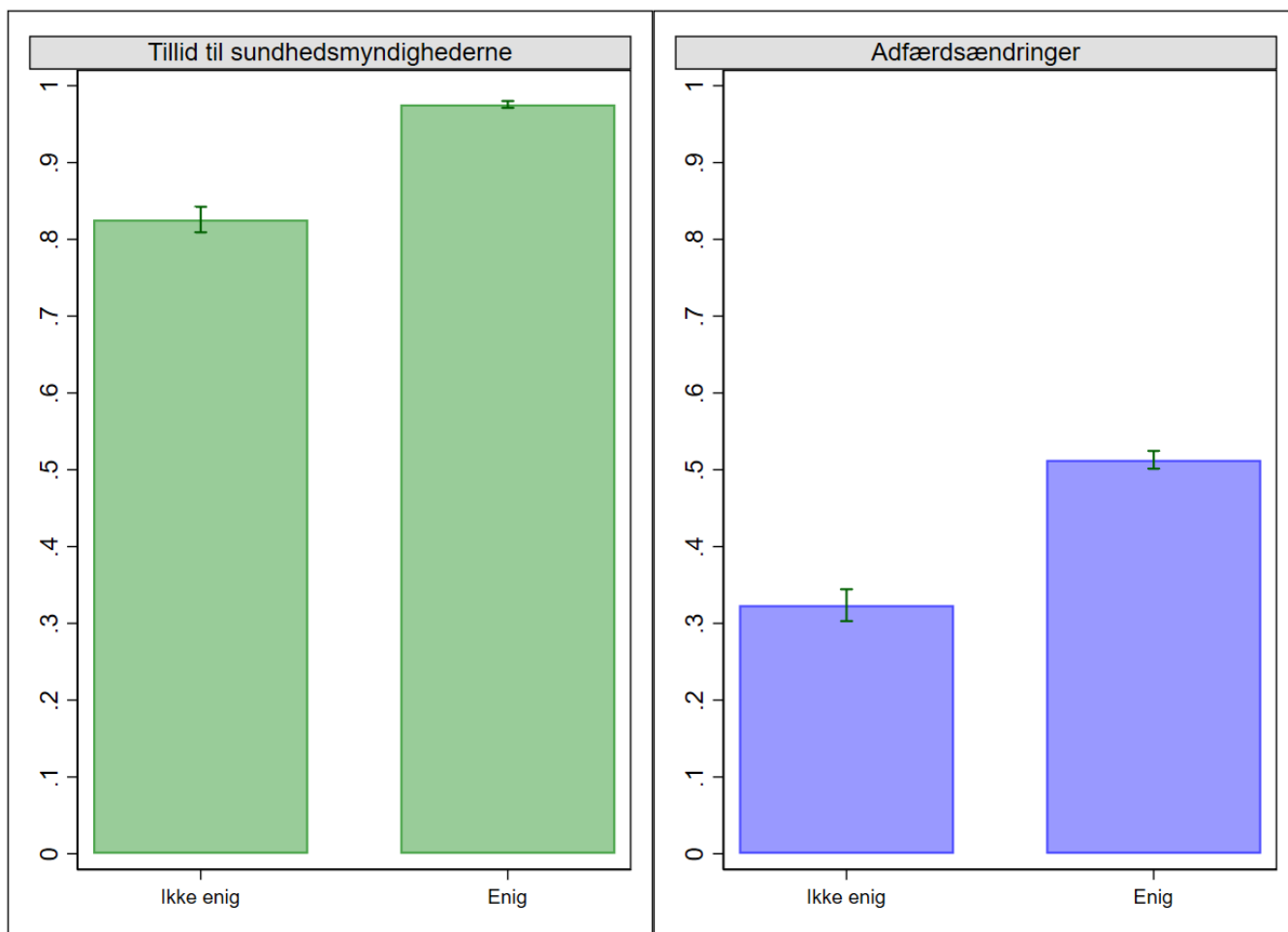
12.2 **Andel der mener at vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen opdelt på lande**

Note: N = 3.783 (Epinion). De lodrette streger på søjlerne indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen" opdelt på lande. Figuren er baseret på data for perioden 1/11-21/11.

13 De, som er enige i, at vores land og ledere har stået sammen mod corona-virussen, har I) en højere grad af tillid til de nationale sundhedsmyndigheder og II) har i højere grad ændret adfærd for at undgå at sprede smitte.

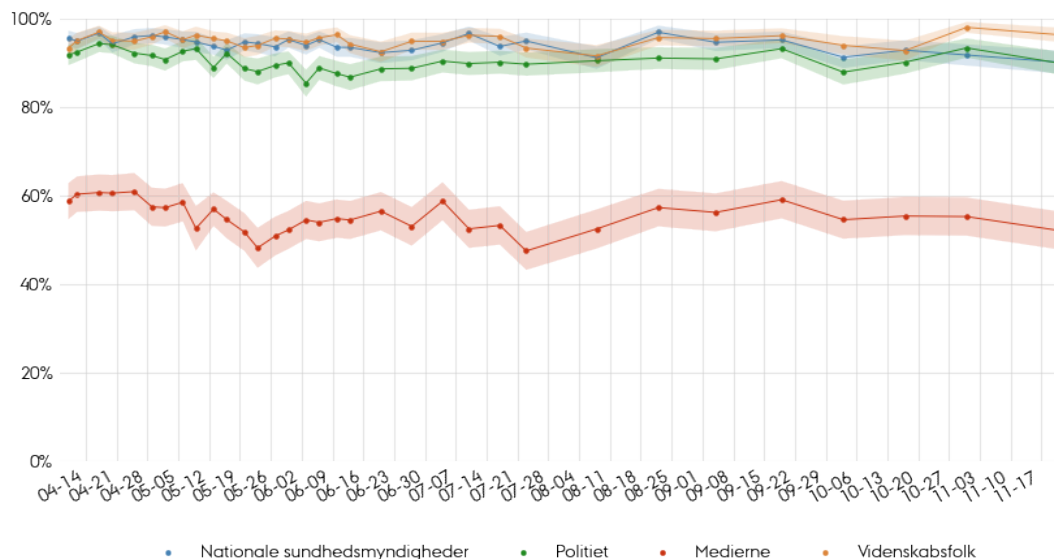
13.1 I) Tillid til de nationale sundhedsmyndigheder og II) adfærdsændringer opdelt på opfattelsen af, hvorvidt vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen

Note: 15.571 (Epinion). Figuren viser I) andelen der har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad" til følgende spørgsmål: "Hvor meget stoler du på de følgende institutioner, når det kommer til corona-krisen? 1) De nationale sundhedsmyndigheder" samt II) andelen der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at den nuværende situation med corona-virussen har fået dig til at ændre adfærd for at undgå at sprede smitte?" opdelt på opfattelsen af, hvorvidt vores land og vores ledere har stået sammen mod corona-virussen.

14 Udviklingen i politisk tillid har ikke påvirket opfattelserne af myndighederne. Danskerne har haft et konstant højt niveau af tillid til både de nationale sundhedsmyndigheder, politiet og videnskabsfolk. Der er fortsat et lavere niveau af tillid til medierne.

14.1 Udvikling i danskernes tillid til autoriteter og organisationer

Note: N = 16.944 (Epinion). Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "Hvor meget stoler du på de følgende institutioner, når det kommer til corona-krisen? 1) De nationale sundhedsmyndigheder, 2) Politiet, 3) Medierne, 4) Videnskabsfolk."